

ну середню освіту», 2000; постанова Кабінету Міністрів України «Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру й 12-річний термін навчання», 2000; Національна доктрина розвитку освіти, 2002 та ін.) дає змогу стверджувати про початок процесу встановлення нових типів навчальних закладів, які зосередили зусилля учнів на поглибленому вивченні окремих предметів, котрі потрібні їм для подальшого навчання у вищих навчальних закладах. **Встановлено**, що саме тому розпочалось впровадження в старших класах профільного навчання, яке реалізовувалось через мережу гімназій, ліцеїв, коледжів, колегіумів, загальноосвітніх навчальних закладів з класами поглибленого вивчення предметів і профільними класами.

Висвітлено дидактичні моделі формування профілів навчання, педагогічні умови їх ефективної реалізації на основі обґрунтування дидактичних вимог до формування та впровадження її основних інваріантних складників; форми організації профільного навчання в старшій школі; зміст профільних загальноосвітніх предметів; дидактичні вимоги щодо створення спецкурсів; моделі організації навчально-виховного процесу в профільній школі, варіативність їх застосування; особливості організації навчального процесу в профільній школі; особливості організації профільного навчання в сільській школі.

Показано, що відповідно до Концепції профільного навчання в старшій школі (2006 р.) і навчальних планів, затверджених Міністерством освіти і науки України, було запроваджено профілі навчання, кожен з яких охоплював таку сукупність предметів: базові, профільні й курси за вибором. Нововведення забезпечувалося розробленням нових підручників відповідно до профілю навчання. Базові загальноосвітні предмети було визнано обов'язковими для всіх профілів навчання як інваріантний складник змісту загальної середньої освіти, вони визначалися Державним стандартом освіти. Профілізація освіти вмотивувала потребу розроблення і впровадження нових педагогічних підходів до організації навчання учнів, нових підручників і посібників, а також методичних рекомендацій для вчителів.

ВІДОБРАЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ПРИКЛАДІ ШКІЛ З ЄВРЕЙСЬКОЮ Й РОСІЙСЬКОЮ МОВАМИ НАВЧАННЯ (1991–2010 рр.)

Шевченко С. М., канд. пед. наук

Після здобуття Україною незалежності розпочався новий етап розвитку українського суспільства, а відповідно й національної культури. Розроблена за роки незалежності концепція етнонаціональної політики, що була відображена в Законі про національні меншини в Україні (1992), Конституції України (1996), Рамковій

конвенції Ради Європи про захист національних меншин (1997), Національній доктрині розвитку освіти (2002), Про засади державної мовної політики (2017) тощо, стала основою для забезпечення прав та інтересів національних спільнот. Глибоке осмислення проблеми історії національних меншин, які мешкали на теренах України, було зумовлене потребою розроблення практичних рекомендацій з формування національно-культурних програм, підготовки законодавчих і нормативних актів, створення сприятливих умов для всіх етносів в українському суспільстві.

З'ясовано, що в 1991 р. за мовною ознакою в Україні було 15 75 — українських шкіл, 3965 — російських, 1 — єврейська. Серед них були школи з українською мовою навчання (у них вивчали російську і єврейську (іврит) мови як окремих предмет); російською мовою навчання або іншою мовою національних меншин; спеціалізовані школи з російською мовою навчання чи іншою мовою національних меншин; з російською мовою навчання для єврейських дітей; з єврейською мовою навчання. **Встановлено**, що з 1991 р. по 2010 р. до навчальних планів шкіл з єврейською мовою навчання було введено такі предмети: «Історія єврейського народу», «Етика, традиції й звичаї єврейського народу», «Єврейська література», «Художня культура», «Людина і світ». Вивчення проводилося у формі індивідуальних та групових занять з учнями, також організували викладання відповідних факультативних курсів за вибором учнів і спецкурсів.

З'ясовано, що в 1991/1992 н.р. в Україні було 3364 загальноосвітні заклади із російською мовою навчання, що становило 15,9% від загальної кількості шкіл. У 2009/2010 н.р. їх кількість становила вже 0,8%. Кількість шкіл із мовою іврит збільшилася з 9 (1992 р.) до 17 (2010 р.), також було 38 класів при інших загальноосвітніх школах, де понад 2180 учнів навчалося на івриті. У 2010 р. було 1149 закладів з російською мовою навчання (685 тис учнів); вивчало російську як навчальний предмет — 1,24 млн. школярів, факультативно чи в гуртках — 131 тис. осіб. **Доведено**, що завдяки організації підготовки вчителів у Київському педагогічному інституті ім. М.П. Драгоманова (з 1992 р.) та Міжнародному Соломоновому університеті (з 1993 р.) для шкіл з навчанням на івриті до роботи стало понад 500 кваліфікованих педагогів (з них 300 — викладачі на мові іврит).

ЗРУШЕННЯ В МЕТОДИЧНОМУ АПАРАТІ ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ ІЗ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ПРЕДМЕТІВ ПЕРШИХ ДЕСЯТИРІЧ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Гупан Н. М., д-р пед. наук

Характерною відмінністю розбудови методичного апарату українських шкільних підручників із суспільствознавчих предметів на зламі ХХ — ХХІ ст. стало запровадження диференційованих підходів. Цей процес мав закономірний характер,